

A/221

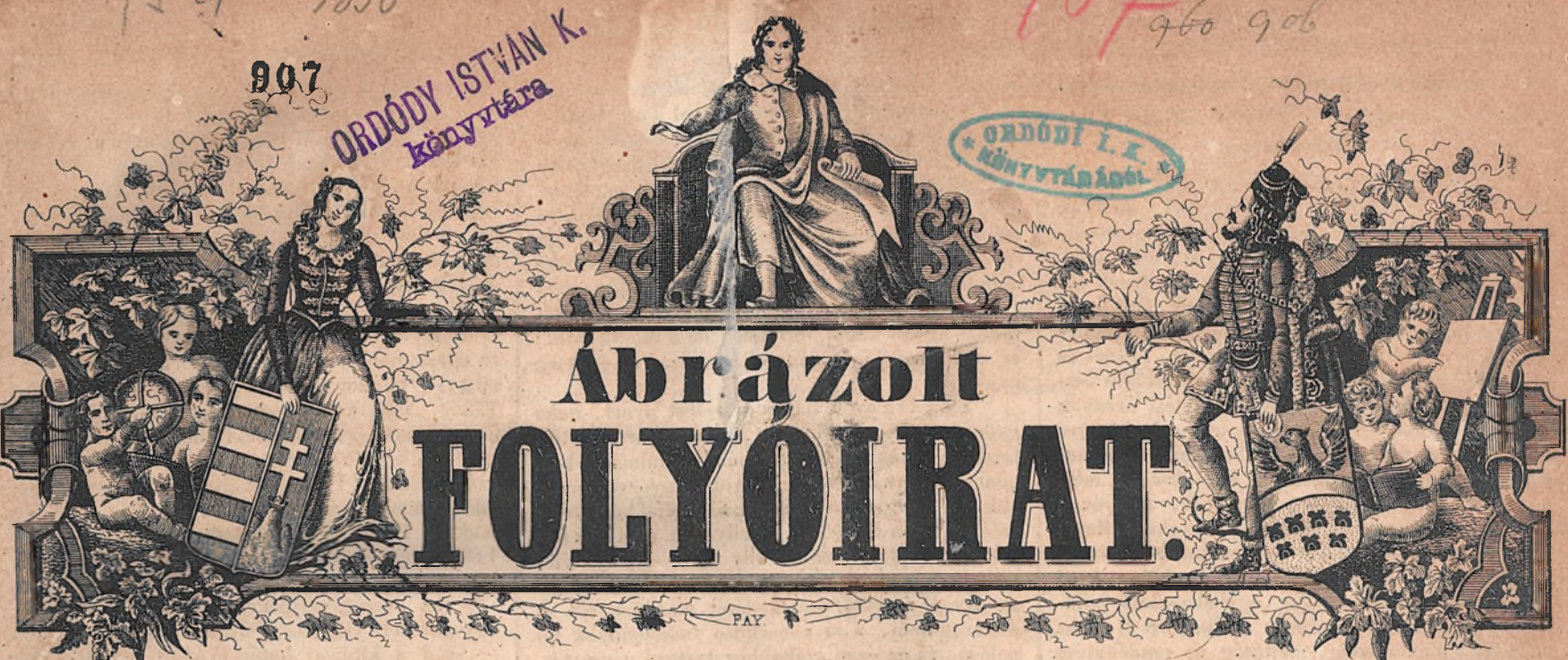
1850

907 960 906

907

ORDÓDY ISTVÁN K.
könyvtára

ORDÓDY I. K.
KÖNYVTÁRÁBÓL

1^{ső} szám.] Minden szombaton megjelenik két egész íven, vagy 24 ívnagyságu hasábon.

KASSÁN, Január. 1^{én} 1848.

Félévre előfizetés 6 fr., bérmentesítve, borítékban, s cízzel 7 fr. 12 kr. p. p.

1^{ső} Év.

Midőn Folyóiratunk első számát kibocsátjuk: azt nem kevés aggodalommal tesszük ugyan, és pedig nem csak finaciális, hanem azon tekintetből is: vallyon kedvességet nyereud é honfitársaink előtt. Azonban édes remény táplál, hogy azt, nyelvöket oly hön szeretö magyaraink dugába dülni meg nem engedendik; söt mint hazánkban ilyféle első merényletet kegyes pártfogásukra méltatva, számos megrendeléseik által fentartatni fogják. E végre jelentjük: hogy az „Ábrázolt Folyóíratra“ még ezentul is folyvást lehet előfizetni: mivel annyi számot készítettünk, hogy később megrendelendő előfizetőinknek is az elmaradttakkal szolgálni képesek leszünk. Költséget, fáradságot nem kiméltünk. Több jeles tudós férfiak közremunkálásukat s lapunknak eredeti darabokkall ellátását már nagylelküleg megígérték, s kiket megnevezni el nem mulatandjuk. Ennél fogva bátran mondhatjuk: hogy az a köz várakozásnak hova-tovább jobban-jobban fog megfelelhetni, s hogy ez megtörténjek: újra esedezünk hazánk minden tudós férfiai és asszonyai közremunkálásukért. Úzélünk e jelen vállalatnál nem vala egyéb, mint honunkból, a külföldi képes ujságokat lehetőleg kiszorítani, s a magyar olvasó közönséget eredeti ábrák által honával jobban megismerkedtetni. Angol, francia és német ábrázolt Ujságok 15 ezernél több előfizetök által ápolatnak. Tehát előfizetés! — mert csupán egyedül ez fogja fentarthatni s tökéletesbiteni e jelen Ábrázolt Folyóíratot.

M. N. M. M. KÖNYVTÁRA
Hirlap-Könyvtár
Novedéknapló

DR. SZÉCHENYI
KÖNYV-
TÁR

Frak Ferdinand és Maria Anna Karolina

M. N. M. M. KÖNYVTÁRA
Hirlap-Könyvtár
Novedéknapló
1848. év. 02. sz.

Császári királyi fölségek.

I. FERDINAND ausztriai császár — és neje ANNA — ő cs. kir. főlsége.

Nem sok fejedelmi Ház őrizte meg változatlanul azon tehetségeket és erőnyeket, melyek által magát fölemelte s fentartotta, főnséges magzatainak oly hosszú számos során át, mint a lotharingiai-habsburgi uralkodó Ház, melynek töve egészen a Karolingeniakhoz érnek. Habsburg szerencséséhez, áthatatos erélyéhez és kormánytani szelleméhez Lotharingia a szelid, rendes és gondos atyauralkodást hozta, s mindkettő összeszővetkezett azon magas országlási erények egyletével, melyet nekünk Ausztriának főlséges Háza oly sok fényes magzatokban mutat. Feltűnnek ugyan egyesekben némely különbségek, mint az elmetehetség, erély, sorsjáték, és irány; valamint egyiknek a vitézség, merénylő szellem; másnak az országtan, — harmadiknak a csöndes országlás volt kitűnő jelleme; de mindegyiknél az egyesítő, összhangzólag egybekapcsoló pillanatot képező Ház' szelleme uralkodott. S ez az igazság, áthatatosság, méltóság és rendeltetés mély és rendithetetlen öntudata. Azért az a higgadt kedvegyen, szerencsében elbizottságra nem ragadó, legsúlyosabb balsorsban pedig el nem csüggedő. Azért azon bátor magatartás, minden helyzetben biztos, mely minden szinleget, minden pompát megvethet. Azért a Házpolitikának minden nemzedékekre átöröklött nagy elvei, a századokon át folyvást ápoló gondolat, mely az egyes rövid életlen messze túl készíti el teljességét a jövő időben minden változó eseteken át. Azért állnak együtt a Háznak nemes csemetéi, mint megannyi szilárd Oszlopok, erélyes együttértésben támogatók a nagy Templomot, s kik Házuk eszméi által épen úgy vannak szellemileg egybeszőve; valamint kívülről egyesíti őket a közérdek.

Urunk (Károly, Leopold, József, Ferencz, Marcellin) Ferdinand, e néven Ausztriának első örök. császára s honunknak ötödik királya. 1793. Aprilis 19-dikén született Bécsben. Anyja, kit férje, udvara s egész nepe majd az imadásig tisztelt, Mária Theresia sziciliai hercz.asszony, nyájassága, elméssége, életteli öntartása, s kiapadhatlan bőkezűségének és jószívűségének számtalan vonásai miatt örökké elfelejthetetlen marad.

Ferdinand már korai ifjúságában szellemi tehetségeinek szerfölött fényes bőségét és rendkívül élénk, törekvő szellemét fejtette ki. De az örök bölcsességnek kitanulhatatlan végzése másként rendelte azt. Betegség korán szállotta meg már a császári ifjú' testét s megszegte a fiatal sas' szárnyait. Ifju korában kellett már testi szenvedésekkel küzdenie, s ezek neki óvatosságot, csöndes, mérsékelt öntartást tettek szükségessé. A sokféle megtartóztatás volt a nehéz, de nemesen és érdemesen teljesített ifjú' sorsa, és az áthatatosság s türelem, mellyel szenvedéseit és nélkülözéseit viselte, azon egyszerű akarat, mellyel magát teljes készséggel vonta el az élet zajos jelenései s élvezései elől, hogy idejét csendesség, s komoly foglalatosságoknak szentelje. Mind ezek fényes csillagok a nehéz próbákon átment császári ifjúnak s uralkodónak koronájában. Minden esetben abból következett s a gondviselés' célja lehetett, hogy ezen uralkodás új átalakulásokra nem megy át erőszakos lépésekkel, hogy itt az államéletben ugrásokat gondolni sem lehetett, hogy vigyázó megtartásnak, nyugodt áthatatosságnak, mérsékelt, lassankénti haladásnak a meggyőződésnek kellett annak jellemét megbelegezni; azonban a nélkül, hogy nagyne-mű, de az eddigi elvel rokonos átalakítás is kizárva lenne. Vallyon Ausztria irigylésre vagy szánakozásra méltó, hogy gazdag segédforrásait nem merítette ki fenéig, mint más országok, hogy még nem volt kénytelen minden rugóit szélső végökig kifeszíteni; hanem kebelében a jövődönék még nagy kifejlődéseit rejti? Szánakodásra méltó e, hogy más államokat azon drága s vésszel próbákat megkísérteni hagyja, mellyek közül kilencz hajótörést szenved; míg a tizedik sikerül s aztán, midőn igazán valósult,

Ausztria által is, gyakran nagyobb erővel s nagyobb érettséggel s tökéletességgel használtatik? Hogy ezen ingadozó előre és hátra menő lépésekben részt nem vesz, ezen sebes oldalugrásokat, ezen forrongásokat és görcsöket, az állam' ezen szünetlen megfordítását, hol a balállapottal sok jó is megsemmisítetik, ezen egymást üző terveket és törekvéseket s csak igen is csalóka álmotüneményeket nem követi. Ausztriában törvényadási tekintetben, intézkedésben és átalakításban ugyan kevés történik; de a mi történik: ez valóban a jól megfontolt vigyázás és éreltség munkája.

Ferdinand alapos művelést nyert, noha gyöngye egészsége kiméltetést kívánt. Természetes, hogy az inkább a csöndes, békés tanulmányokra, mint a háború mesterségére volt irányozva, mely akkor a hercegi nevelésnek fő célját képezte, s valóban azon irányban, mellyen Ferdinandnak előszeretete haladt, oly uralkodópálya előjelentését mutatta, melly a békét óalmazza és az anyagi érdekek emelkedését mozdítsa elé. A műszorgalom, a rá vonatkozó tanulmányok tanulása, és az ezen szakokhoz tartozó nevezetességek gyűjteménye és átnézhető elrendelése tettek kedvencz-foglalatosságát a koronaörökösnek, és részint szerfölött gazdag és terjedelmes, igen oktató gyűjteményre vezettek; részint fontos és áldásdúzs tetteles gyümölcsöket hoztak. Megpihenésül szabad órákban, mint könnyebb szellemi foglalatosságnak, a nemzetségi- és czímertudományokat választotta a herceg, mellyeknél csak az, ki velek foglalkozott, itélheti meg, mennyi bájjal bírnak azok, az ellenkezőnek minden látszata mellett. Azon nagy sorsváltozásoknak, azon nagy fontosságú próbáknak, mellyeket Ausztria és császári Háza élete első húsz éve alatt, oly dicsően kiállott, nagy erkölcsi, istenbeni bizalmát nevelő, jogát és népét rendíthetetlenül megszilárdító befolyással kellett a hercegre lenni. A végre biztosított békét utazásra használta 1815 évben Stirián, Karinthián, Illyrián át Olaszhonba, Svájcba és Frankhon egy részébe, melly egészségére üdvös hatással volt. Visszatérvén, a szabad természet erősítő élvezésében és kegyes áhétatosságokban töltötte csendes, elvonult életét a herceg, midőn Septembar 28-dikán 1830 Posonban V. Ferdinand név alatt magyar királlyá megkoronáztatott.

Azonban fényes sugár derítette föl csendes életét. midőn Februárius 27-dikén 1831. Mária Anna Karolina, Szardiniai királyának leányával házasságra lépett.

Mártius 2-dikán 1835. meghalt édes atyja I. FERENCZ, és I. FERDINAND követte őt az országlásban. Ha mindjárt természetes volt is, hogy a császár atyja rendszerét megtartotta, mindazáltal lágyabb szíve még is reformokra és szabadabb rendszabályokra hajlandóvá tette őt. Büntető-törvényeknek, a vám- és adóügyeknek, hadi terheknek enyhítése, számos változások a finanszióban, kereskedésben, műiparban. közlekedési módokban, a hadi szolgálat idejének megkevesbitése: vaspályák s egyéb hasznos egyletek pártolása: mind ezek oly rendszabályok, mellyeknek Királyunk örömeit kedvez. s kinek atyai szíve még többeknek életbe léptetéséről gondoskodni meg sem szűnik.

Sokféle ajkú népei mélyen s egyhangulag tisztelik ritka uralkodói s emberi erényeit, s legyen rá névze ezen új évi fordulat áldásdúzs!

Honunk országgyűlésének eredete.

Eldődeink országgyűléseit Árpád hercegeik alatt (dux et sui nobiles) fegyveresen szabad ég alatt tartották, különösen Pest mellett Rákoson. Szent István, ki a kereszténység alaposzlopára az egyuralmi államot építé, a papságot első rendnek jelezé ki honunkban, országos s udvari hivatalokat német minták után teremté, s az országgyűléseket, vagy inkább az országtanácsot, mellybe a püspökök, udvari hivatalnokok és főispánok hivatalosak valának, szabad mezőről lakába rendelé. De a tökéletlenül rendezett

uralkodásbani következés választójognál fogva nem engedé a régi jogokat feledékenységbe menni. Már első Béla király minden megyéből két követet hítt meg s így tevő meg alapját a későbbi országgyűlések formájának. A sz. királyi városok képviselőinek és országrendeivé tételének is már korábban, de kivált első Zsigmond alatt találunk nyomaira. Azonképen, a mint az aristokratikus-egyuralmi tusában a nemesség túlsúlyt nyere, ismét feltűnt a régi szokás szerinti országgyűlések tartása Rákos mezéjén, mellyen az egész, néha 80000 főből álló nemesség jelent meg; — először ismét III. András alatt, utolszor 1526. Noha az ország határain belől a királynak szabadságában állott az országgyűlést akárhová rendelni, s körülményileg Visegrád, Buda, Pest kedveltettek, mind azáltal mióta német császárok ültek honunk fejedelmi székén, Poson látszott legalkalmasabbnak, s így 1411 fogva legtöbb országgyűlések ott tartattak, jelesül már 85.

Az országgyűléseken, mellyekre a király úgy nevezett regales — királyi meghívó levelek — által a kitűzött határidő előtt 6 héttel híja össze a rendeket, a nemzet úgy működik mint lényezője a törvényhozásnak s csak az, min a király s az országrendeik megegyeztek, lesz országos törvény; ez utolsók kezdeményben a koronával osztoznak; ők határozzák meg az állítandó ujczok számát — és rendszeren csak három évre — az adót. De a nemzetet alkotmányilag csak a négy kiváltságolt rend képezi: a római- és görög egyházi rend, az ország bárói és mágnásai, az úgy nevezett vármegyei nemesség, végre mint negyedik rend a királyi szabad városok, mellyeknek mindegyike mint testület egy nemesnek tekintetik, s így ezen értelemben a királyi városok minden polgárát úgy lehet venni, mint egy nemesnek hasonzenvű töredékét. Országunk többi lakosai, az adozó nagy tömeg közé tartoznak, s az országgyűlésen nem képviseltetnek.

Országrendeink tanácskozása az országházban két külön teremben megy véghez. Egyikben a felső tábla gyűl össze nádor elnöksége alatt; mellette jobbról ülnek az egyháznagyok, úgy mint az ország primássa — esztergomi érsek — s a többi érsekek és püspökök; balról az ország bárói, ugymint az országbirája, horvátországi bán, főtárnok s a t.; aztán a főispánok s a horvát-tótországi gyűlés egy követe; ezek körül a többi mágnások vagy úgy nevezett regalisták, mert minden mágnási család felsarjadékának joga van, mihelyt nagykoru, a felső táblánál személyesen megjelenni. Ezen teremben egyesül a két tábla is vegyes ülésekben, midőn a királyi válaszok olvastatnak fel, vagy a királyhoz fölírás küldetik, vagy végre az egész országgyűlésből választmányok küldetnek ki. — Vegyesebb még az alsó vagy rendek táblájának ülése, melyhez minden vármegye s minden kir. szabad város két követet küld, kik azelőtt négy hosszú asztalnál, honunk négy kerülete szerint, foglaltak helyet, de legujabb rendezés után, a terem szélessége szerint 14 asztal körül ülnek; jobb oldalról teremhosszának közepében áll a királyi személynök elnöki széke, ennek két oldalán pedig a királyi tábla s a káptalani követe ülések állnak; terem háttérében a jelen nem lévő mágnások küldöttek számára — absentium legati — kik különös anomalia által a rendek táblájánál ülnek, egy különös emelvény van felállítva; a jurátusok számára külön karzat rendeltetett; többi karzatokat a közönség foglalja el, melynek valamint ide úgy a mágnási terembe is szabad bemenete van. Az ablakönyöklökből gyors- és újságírók ütötték fel írotámaikat. Az alsó tábla ülései részint országgyűlési ülések, mellyekben a követe nemzeti öltözetben jelennek meg, s tárgyalásaik egyedül az országos naplóba iktattatnak; részint kerületi ülések, ezek előtanácskozási s nem hivatalos természetűek, s mellyekben nem a személynök, hanem hétről hétre két megyei követ, egyik a duna, más a tiszaméltéki kerületből, elnökösködik; úgy hogy legjobb esetben is csak egy év múlva fordulhat ismét elő az elnökösködés. Ezen ülésekben mozog legszabadabban a vitatás. —

A megyei és városi követek küldöiktől napidíjakat kapnak és utasításokkal láttatnak el, melyek rendesen igen körülményesek és részletesek, s melyekhez szorosán kell magukat tartaniok. Előre nem látható esetekben pótlékutastásokért kell folyamodniok; gyakran azonban az is meghagyatik nekik, egy vagy más tárgy felett többséggel szavazni. Ha országgyűlés alatt valamely megyében a korábbi többség kevesebbéggé lesz, tehát közönségesen az történik, hogy a régi utasítás egy új, ellenkező értelművel váltatik fel; vagy a követek egyszerűn vissza is hívattatnak. Ezen utasítási dolog, mely a személyes kormányi befolyás ellen mint praeservativum jött szokásba, de honunkban a vele összeköttetésben lévő vizsgaság miatt sok ellenei vannak, lényeges válpontot látszik képezni a magyar s más alkotmányos országoknak parlamentarizmus praxisa közt.

Mivel a megyei követnek nem saját meggyőzését, hanem megbízóinak akaróját kell kimondani: tehát egészen következetes, hogy az alsó táblánál megyék, s nem egyének szerint szavaztatik; hol aztán a 10 □ mérföldű Tornának voksa olyan súlyosan esik a mérlegbe, mint a 200 □ mérföldű Biharnak. Azonban igen esalatkozni az ember, ha számszerinti arányaiból az elemeknek, melyekből a rendek táblája áll, azon befolyásra, mellyel a törvényhozásra tettelesen bírnak, következtetni akarna. A nemesség képviselője tulajdonképen a rendek táblája. Van ugyan még semmi országgyűlési határozat által el nem töröltetett törvény, mely a kir. szabad városoknak, káptalanoknak s a jelen nem lévők követeiknek vokstól ad; de a harmadik rend, mióta már nem jelenik meg tömegben személyesen az országgyűléseken, és képviselőinek számát megszorította; a kir. szabad városoknak, most már csak curiatum votumot akar megengedni, valamint a káptalanoknak is, s minden ellenmondások daczára ezen elvet gyakorlatba is hozta.

Hivatalos és parlamentarizmus nyelv honunkban az elmúlt utolsó ideig a diák volt. De a nemzeti ösztön nem sokára hatalmasan kezdett ébredezni s fölébreszté nemzetünkben az elhanyagolt anyanyelv iránti szeretetet s berse elismerését. S már azon országgyűlésen, mellyet József utódja Leopold 1790 egybegyűjtött, a rendek által első lépések tételtek a diák nyelv eltörlésére s a magyarnak behozatalára; most még ugyan csekély eredménnyel; a király csak azt ígérte: hogy a közigazgatásba semmi idegen nyelvet be nem hozand és minden felsőbb tanodákban a magyar nyelv számára fánkszekeket állítand fel. A francia háborúk időszaka s utófajdalmi nem voltak kedvezők ezen törekvéseknek. Csak 1825 fogva, midőn a tudóstársaság alapítása történt, s melly időtől óta honunkra nézve általában egy új politikai évrind kezdődik, nyert honi nyelvünk országgyűlésről országgyűlésre több tért, úgy hogy végre diplomatikus nyelv lett; a törvények magyar nyelven készíttetnek, az országgyűlési napló magyarul szerkeztetik, kormányzszekeiknél nagyobb részben magyar a hivatalos nyelv; minden egyházkönyveket, még a nem magyar községeken is, magyar nyelven kell vinni; melynek tudása mindentől, ki nyilvános hivatalt igényel, megkivánatik.

Hogy azonban megyei gyűléseken a vitatás, mivel élő s a jelenlévők nagyobb részére nézve anyanyelven folytatatik, szabadabban mozog, mint a jogász tudományosságának konyhadiáksgában, hogy így a korszerű theoriák s eszmék könnyebben fejeztethetnek ki, ez mind a dolog természetében fekszik. A magyar nyelv, teljes sajátos zenével, igen észrevehető hosszúságaival s rövidségeivel, eseteiben még nem egészen módosítva, minden ereje mellett még is szépen hangzó s igen alkalmas a szószekekre, Tételszöveve, hosszú lélekzést kívánó kerekmondatainak szerkezte, melyben a neki húzakodó hang nagy erővel rohan a főszavak utótagjaira, kitaró és erős mellett kíván; valamint a hallástaniilag rosszul épült ülésterem s a szokásos fölkiáltások, melyek által a gyűlekezet részvétét, helybenhagyását és rosszasát kifejezni szokta, s melyeket a szónokoknak lekiáltozni kell. Ez a nyelvet nem

értő idegenre nézve, a gyakran egészen békés tanácskozásoknak heves vitatások színét adja.

Az előadás többnyire sikeres, a beszéd gyakran merész ábrázolatokkal és szónoksági virágzatokkal ékesített, melyeket maga a hivatalos irály sem vet meg; mindazáltal az elmés vagdalódzások és nyers szeszély fűszere sem hiányzik, melyek mindig, kivált az ifjúságban, buzgalmas közönséget találnak. Hogy nálunk igen szabadon beszélnek, de nyeglélkednek is, tudva van: A magyar nagy természetes ékesszólással bír, noha ezen vele született és honunknak politikum rendelkezései által kegyelt tehetség ritkán tisztálódik meg igazi művészséggé és higgadt derékséggé. Jogász vitaügyesség ellenben igen közönséges, mint azt a szónokok művelésmódja magával hozza. Általában a megyék municipális szerkezte, melynek képviselőivé közönségesen a nemesség előkelői választatnak, kik a megyében szolgáltak, az ő számos és tömeges gyűléseivel, nyilvános tanácskozásokra egészen alkalmas, a parlamentarizmus praxisba bevezetni. Az előadások ritka kivétellel szabadon mondatnak el, az eleve készült fogalmazatnál is; azonban hosszabb rögfönzések is gyakoriak, s egyes szónokok, mint p. o. Deák, Beöthy, Bezzeredy, Szentkirályi, Kossuth, e részben igen kitűnők. A szónokok nem szószekekből beszélnek, hanem üléseikből állva. Ugyanezen szokás uralkodik a mágnási táblánál is, csak a nádor s a primás, valamint minden egyház nagy, ha egyszersmind hibornok, ülve szólnak a gyülekezethez.

Hollósi Mátyás királyá kikiáltása Szilágyi által a befagyott Dunán.

László király hirtelen halálának híre kiad a belháború langja, elnémult a hon jajsza, meghült a bosszú és harc dübe a szövetséges barátok seregeiknél, munkásságuknak most a körülmények s ügyök igazsága dicső ezelt tűztek ki. Igazán aggasztották Gara nádort és pártját a következmények, melyeket a király halála egész jövődó lételekre nézve maga után vonhatott, ha valami mód nem találtatnék, szövetségeseket az ellenségeskedés folytatásától visszatartóztatni. Legfogatosabbnak látszott, a megürült királyiszekeket oly hirtelen mint lehetséges új választás által elfoglaltatni. Mint ország helytartója feljogosítva a választó napot kihirdetni, meghatározá azt, mellyen az országrendeit Pesten egybegyűlendők lennének. Ő maga titkon azon szándékot táplálta, hogy látszatos igényeit honunk koronájára ez alkalommal érvényesekké tegye. Országunk legfőbb hivatalát számos évektől óta viselvén, könnyűnek látszott neki erről a legfőbb hatalomrai átmenet: háza fénye, érdemei dicsősége s a boldogult királyi rokonsága által nyitva volt arra neki az út. Csak a Hollósiak pártja volt képes, Gara kevély terveit megsemmíteni. Hatalmukra és Hunyadinak halhatatlan nevére voltak reményeik alapítva. Hogy az elsőt megnagyobbítani lehessen, Vitéz János Prágába küldetett. Hollósi Mátyás megszabadítása és cseh fegyveresek toborzása volt követésének czélja; s Podiebrad mindkettőt megígéré neki negyven ezer arany forintért.

Csehország helytartójának seregélye felől biztosítva lévén, Szilágyi húsz ezer főből álló sereggel indult el Pesre az országgyűlésre, melly az új év első napján tartandó vala. Egyesült vele az alsó Magyar- és Erdélyország minden nemessége; saját lovasai s a segéd cseh csapatok által húsz ezer harcossal szaporodott meg a Hollósiak serege. Szilágyinak számos pártja megretenté a nádort; azon ürügy alatt, hogy Pesten a választás szabadsága veszélyeztetnék, felső magyarhoni rendekkel Budán maradt. Az alatt Szilágyi meghittevel a jelenlévő választó urakat előre elkészítette czelainak kivitelére. Remény és félelem gyámolították okait; melyek által áthatva egyhangulag erős hittel állították, hogy inkább életüket áldozzák fel, hogy sem külföldit emeljenek honunk királyiszekebe. Most már szabadabban beszélt Hunyadiak pártja Gara

titkos terveiről; Pesten senki sem kételkedett többé, hogy a nádor, császár vagy lengyel király párthive légyen. A rendek követséget rendelték Budára; az ország nagyai megkerettek, hagynának fel minden gyűlölséggel, s köz boldogság helyre állításának tekintetéből egyesüljenek a pesti választókkal. Nyomadékosan szívókré köttetett; hogy ez lenne egyedül a mód, az ország végronlásának elmellőzésére, melybe azt a meghasonlásnak folyvásti történetei döntenék. Felelősökké nyilatkozattak, ha átalkodott magavonakodásuk az alig elnyomott polgárháború langját ismét föléleszténé, s a hon fiaink, kik most csak közös jogaik és szabadságaik megőrzése miatt fegyveresen gyűltek össze, kardjait zenebonás társaikra kirántaniok kellene.

Az akadályok, melyeket a szövetségesek szándokának maga a természet utjába gördített, még szilárdabbá tették a nádor bátorságát, mivel a zajló Duna elleneik minden merényletét lehetetlenné tevte. De hirtelen eltűnt biztosságának álma; a növekedő hideg megállítá a folyó jegét, s a hazafiaknak utat nyitott az ország fővárosába. Tíz ezer bátor harcász élén elfoglalta azt Szilágyi. Száműzés, fogság vagy halál várta azokat; kik még tovább vottakodának Gara pártját elhagyni, s a Pesten lévő rendekkel egyesülni: Senki sem bátorzkodott ezen komoly felszólításnak ellenállani. Félve és habozva a pápa követéhez folyamodtak; hivatala szentesége és szónokságának hatalmas engesztelné meg a Hunyadiak felindult bosszúlját, s esküvel megerősítendő biztosításra indítaná, hogy a Hollósi László halálát, s általában a Hunyadi családon elkövetett minden méltatlanságokat meg nem bosszulandja; hogy annak szerzőit s részvevőit sem most az országgyűlésen, sem jövődöben semmi nemű ürügy alatt törvényesen üldözni nem fogja. Kímélet és megbocsátás Szilágyinak titkos tervéhez tartozott; ünnepélyesen megesküdt saját Erzsébet és Mátyás nevében mind arra, mi tőle kívántatott. Nyilvános oklevél, Szilágyi által aláírva, kezekedett a büntetés érdemlőknek esküje őszinteségeért.

Bizalommal követték most őtet a nádor, egyháznagyok s az ország bárói a fontos választáshoz. Az országgyűléseknek általa szerkeztet alakja felolvastatott s egy akarattal helybehagyatott. A tanácskozás elkezdődött. Szavazatszedés előtt a fegyveres sereg Szilágyi parancsára körbe fogta a választó urakat. Ő maga a gyülekezet közepébe lépett, felszólította mindnyáját, választanak szabadon minden tekintet nélkül a boldogult király családjára. Iparkodott bebizonyítani, hogy Magyarország hetven éven át inkább a gyalázatos rabság nyomasztó bilincseit viselte, mint egy törvényszerű kormány kötelekeit. „Hódolatok az okosságának, és törvényeknek, magyar férfiak! a kormánypálcát adjátok annak kezébe köztünk, kire az erény és hon utasít benneteket; s a pártszellem elenyészett s a rend köztünk ismét helyre van állítva.”

Szavak nagy többsége félbeszakasztá őt; ő maga kiáltott ki királynak: ez, gondolák a választók, volna a czél, melly után Szilágyinak fegyveres szónoksága törekedett. Ő a tévedést szívókré olvasta, és halgatást kért, hogy felvilágosítsa őket valódi gondolkozásmódjáról és szándokáról. Főséges vonásokkal rajzoló le nekik azon időket, melyekben Hunyadi János az államot kormányozta. Ezen boldog idők; ugymond: ezen vidám napjai a bécsüleknek, dicsőség és hősszivnek ismét visszatérnek, ha Hunyadi érdemei fiat fogságából a hon fejedelmi szekebe emelni akarnák. — Szilágyi megállapodék, vizsgálódva nézett körül. Egy hang sem hallatszott az egész gyűlemben. Közönséges volt az álmélkodás, melybe a váratlan indítvány ejté a kedélyeket. A bán használta a pillanatot, hogy javallatát okokkal támogassa. Hunyadiak halhatatlan tettei méz jutalmazatlanok valának; nem elég, hogy ő maga üldözöi cselsozvényei s inceselkedései ellen haláláig tusakodni kénytelenített: Szilágyi a hon nevében szólította fel az ország nagyait, a haladatlanág ezen mocskának Mátyás választása általi eltörlésére. Figyelmez-

teté őket az ifjonz bokros tehetségeire s jeleségeire; fontosságuknak semmit sem lehetett elvenetni, csak származásának alacsonyágát és fiatalágát. Szilágyi ezen ellenvetéseket megelőzte; ő Hunyadi érdemeit hosszú sor tény- és híretlen ösökkel hasonlította össze, s Mátyás homályos eredete elenyészett. A fiatalág szemrevetése is mi hamar elhárítatott. Mátyásnál fiatalabb volt Albert fia, midőn a Magyarhon ősz hősei és országos emberei mint királyuknak hődoltak neki; semmi más nem szólt mellette, csak hogy nevet fejdelem fia volt, ki sokkal kevesebb ideig uralkodott honunkban, hogysen jót vagy roszt tehetett volna: miért akarnak most a fiatalág ürügyének annyi súlyt adni egy reményteli ifjonz ellen, kinek atyja a hont és Európát megmentette? A főrendek nevezzenek ki magok közül helytartót, kinek tanácsa nélkül a fiatal király semmit se teyen; s ezzel minden rosznak eleje vétetnék, melytől csak azok félhetnek, kik szíve nagylelkűségét, jelleme szilárdságát elismerni nem akarják. Egyébiránt erősen állítá, hogy neki legtávolabb sem lenne szándékában, Hunyadi fiát a rendekre tukmálni, s csak azért emelt szót mellette, hogy a pártokra osztott választóknak egy biztos egyesítő pontot mutasson ki.

A főrendek nagy része Mátyás mellett nyilatkozott; ezekhez a többiek vonakodás nélkül állottak volna, ha Gara fortélyai által félbe nem szakasztják a gyűlést, s a szavazatszedés más napra nem halasztatik. A tárgy fontosságának ürügye alatt vonakodott a nádor tizennégy napnál előbb a rendeket egybegyűjteni; addig, úgy gondolta, a császár vagy lengyel király követei megérkezendnek, hogy uraik igényeit a magyar koronához megtartsák. De sem Fridrik sem Kázmér nem voltak oly helyzetben, hogy ezen cél után törekedhessenek. Az alatt Hollósiak pártját a pápa követe szaporítani iparkodott; Gara elveszté párthíveit; az egyháznagyok, alsó Magyar- és Erdélyország rendei, a szabad királyi városok küldöttei Hunyadi fiát kívánták királynak. Szilágyi kinyilatkoztatta a nemzet egyesült szavazatát jogszerű választáshoz, mint párttűtő és áruló haljon meg minden, ki még to-

vább ellenkeznek. A nádor kénytelen volt a rendeket választás megerősítésére egybegyűjteni. Hogy a kényszerítés s erőszakoskodás minden színe elmellőztessék, Szilágyi serege elindult s a befagyott Dunán csatarendben állott fel. Még egyszer merénylettek Gara, Ujlaki és Bánfi a Hollósiak szerencsésével mérközni. Kimeríthetlenség s cselszövényekben, ezerféle nehézségek s előterjesztések által tudták avasztókat az időtől megfosztani, s a vég eldöntést halogatni. Már este felé hajlott az idő, s még kétséges volt, vallyon Magyarhon Mátyásban barátját vagy Garában urát fogja tisztelni. A sereg határozott: megúván a gyűlés időzgetését s a nagy hideget, egyhangulag Hunyadi fiát kiálták ki Magyarország királyának. Felbátorodva és szándékuk által felbuzdítva, a városba indultak, hogy a czivakodó pártokat velök egyetértésre felszólítsák. A negyven ezer fegyveres férfiu parancsoló szava megremegteté a főrendeket: minden akadályok mellőzve valának, minden ellenmondások megezáfolva: Mátyás neve minden utcákon és piacokon hangzott; a gyűlés egyesítve ismétlé a hon elhárító kikiáltását.

Gara indítványára rendek által Szilágyi ország helytartójává neveztetett ki. A király nevében aláírta a választási szerződést s hitet mondott rá. Ez a nádor mesterműve volt, melly által a viszálykodás szikrája folyvást tápláltatott. Sok benne foglalt követelek tulságosak, mások igazságtal-

lanok, sokak igen nehezek voltak, s egyenesen az ország romlására irányozták.

Azonnal a megválasztás után számos küldöttség indult el Prágába, az ifjonznak királyválasztását tudtára adandó, s őt rokonai, barátai s joakarói karjaik közé honába kísérendő.

Felszólítás honom minden rendű s rangu szüzeihez!

En, kies hegyek és bájoló rétek által körülvett vidéken, melyen sebesen eliramló folyók gyödzik át, s melynek partjain hajdan fényes várak mohos romjai, mint régen elmúlt időnek tiszteletet gerjesztő emlékezetet, emelkednek föl; egy kis épületet bírok, mely sokkal nagyobb, hogysen lakbáznak; de sokkal kisebb is, hogy kastélynak nevezetethetnék. Ezen, télizölddel és vadszölővel befont sziklás kövön toronyformán álló épületnek csak kevés szobái lakhatók, többin az idő foga meglehetősen gyakorlotta hatal-

Az országrendei házának alakja Pozsonban.

Hollósi Mátyás királyá kikiáltása Szilágyi által a befagyott Dunán.

mát s a vihar végig üvölt azon szobákon, melyekben egykor nemes nemzetségek fényes ünnepeket adtak. Az udvar és kert, lövőrések falakkal kerítve, vénség búskomor bélyegét selik magukra, a pompás szokókút kiapadt s részint darabokra szétomladozva hever a földön és felfutó vad növények kulcsolják körül a tiszteleltre méltó tölgyeket és fenyőfákat; csúcsaik az erkély alatt susognak, mellyen alkalmasint egykor ósanyám lebegő fátyollal várta hazatérő férjét. — Ez az őseimről rám maradt örökség, az egyetlen most értéktelen drágakő azon gazdag fejediszből, mellyet egykor birtak, utolsó mehelye egy híres, az idő vihara által megsemmített nemzetség utolsó sarjadékának. Itt lakom egyedül legszebb férfiúi korban. Korán a világba kilökvé, az ifjuskorom alig küszöbéhez érkezve, jótékonyág után vágyó lelken nyugtalanul kerestem jelen békés időben a becsület mezejét. Frankonba siettem tehát, véleményem szerint boldogságomat ott leendő. Itt a Chasseurs d'Afrique ezredbe iratam be magamat s nem sokára Constantine falgáin daczoltam az afrikaiak gyilkos tüzelésével. Damremont mellett földre terített egy golyó, jobb karom összevont zuzva. Mondhatlan fájdalom közt járkórházba vittem, hol meggyógyítottam ugyan, — de karom béna maradt, s útam további hadiszolgálatra elzárva lón, s így legbensőbb bú közt visszatértem honomba, hogy csöndes elvonultságban ápoljam sebeimet.

Most emésztő hatalommal ebredt föl bennem az egyedüllétnek soha nem ismert érzete — én egy jó lelket keresek, mely velem és érettem él — én egy lény után törekszem, mely szerény földi sorsomban osztozik — mely velem él és hal. — én — nőt keresek. — Jó nőt találni, az élet lotterijának nagy sorscédulája. Ezen

igaz mondás azon próbára vezet, lotteria által nőt találni, mellyet szívem oly héven ohajt. Érett megfontolás után kidolgoztam ezen játékhöz a tervet, s azt ezennel átadom a nyilvánosságnak; esedezvén egyszersmind honom minden rendű s rangú hajadonainak (mert nekem csak magyar nő kell), méltóztatassanak szándékomban osztozni.

Ötszáz sorscédulát adok ki, mindegyiket száz pengő forintjával.

Minden részesnőnek ezen kis összeg letétele mellett várománya van a nyereségre — t. i. reám — s én bátor vagyok kimondani, azon bizonyos reményre is, hogy szerető férj mellett szerencsés bútan életet nyerend.

A húzás 1849 télhő első napján, mintegy újévi ajándéknak, hiteles választmány előtt történend.

Mihelyt a sorscédula eldöntötte a dolgot, szívem hölgyének azon

Az őnmagát ajárló völegény.

A hadnagyi kinevező level.

nal bemutatam magamat, hogy többé soha el ne hagyjam. De ha — én semmi szívet erőszakolni nem akarok — a sors úgy hozná, hogy személyem a hölgynek nem látszanék alkalmasnak arra, hogy a házasság örökös kötelékével csatoltassék vele össze; vagy más részről én magam nem látán teljesülve az elnyerendőben általm érzeményét — tehát az 50,000 forintból álló egész öszveg, melly az 500 sorscedulának eredménye lenne, köztünk osztassék el: — a hölgy 25,000 forinttal bírna, — én pedig a más fele résszel merénylett játékom szerencsétlen kimenetelét atyai örökségem magányában gyászolnám.

A tisztelt szerkesztőségnek ide mellékelem arcképemet, méltóztassék azt ügyes kézzel lemásoltatni s becses lapjaihoz csatolni. Bár a jólalált kép igen sok kegyes hölgyet rábirna, egy férfiú ábrándos eszméjében megegyezni: ki tudja, hogy a mostani, minden költészettől megfosztott időben még vannak olyan nőszemélyek, kik a különös és kalandostól nem rettegve, bátran nyulnak a kockák után, mellyeket nekik egy bátor és elszánt férfiú szabadon és őszintén játékra odanyújt.

Levelek és pénzek: „Gyalay Geiza“ czíme alatt; a szerkesztőség által elküldetni kéretnek.

A hadnagyi kinevező levél.

Napoleon hadserege Spanyolhonban állott, ellene az aszturiák tömegestől fölkeltek. A francia hadsereg, melly a hegységek völgytorkolataiban leselelkező gverilljakkal (guerillas) csatákban már néhány meglepetéseket tapasztalt harcmezőt az Oviédot környező magas rónáira tette át. De miatt a spanyol seregek arra szorítottak árkolt táboraikban mindkét seregre nézve vészthozó ellenállást gyakorolni, a portázók háborúja apró csatákban mindenütt folyt, hol francia katonák nem voltak elégséges számmal a parasztok csoportait elnyomni, kik az egyes hadsapatokkal útközben és árkolt táborokban éjjel nappal ellenkedtek.

A spanyol nemesség általában kevesebb ellenséges indulatot mutatott francziák ellen mint a nép, mivel a becsületvágy vagy személyes félelem, mellyeknek nagyobb tömegekre befolyásuk nem lehetett, némely hatalmas családokat arra birták, József királlyal egyetérteni azon reményben, hogy vagy nagy méltóságokat nyerehetnek, vagy birtokaikat a háború inségétől megóvtalmazandják.

De az események megcsalták ezen honárló nemeselek kinevezéseit. A spanyolok védmódja elgyöngítette a francia hadsereg erejét, mivel azt kényszerítette, magát ezer különböző pontokon felosztani, mellyek mind egyszerre támadtattak meg és a honvédők bosszúja borzasztólag mutatta magát azon urakon, kik kastélyaikat és karjaikat az ország ellenségeinek kitérták.

Azonban meg kell vallani, irtózatossá igaszgatalanságok és visszatorlatok követték el több mint egy földes úron, ki egyebet nem vétett, hanem hogy az erőszaknak engedett és semmi védelmezést merényleni nem akart, mivel azt az ellenségnek roppant túlnyomó száma éppen oly kivihetlenné mint veszélyessé tette volna.

Azon szerencsétlen hidalgos *) közt, kiknek uradalmak a francia hadseregnek átköltözési útjában feküdtek, Lovardes-i-San-Juanito marquis is volt. Szikla vára, melly Asztúria legmagasabb hegyeinek egyik kinyúlására mint a sasfészek úgy volt építve, egy átvezető ponton feküdt, mely nem kis fontosságu volt s egy marok nép által védelmezethetett. De az ezen ponton induló francia csapatok száma az elő seregeiket szünet nélkül háborgató gverilljákat minden reménytől megfosztották, az ellenséges sereg átmenetelének ellenszegülhetni. A francziák átnyomultak a veszélyes hegynyilásokon, miután azon elővigyázattal voltak, a hadoszlop két oldalát két csapat gyorslövészek által kísértetni,

hogy az ellenség minden ne talántani leshelyének elejét vegyék. Ezen csapatok egyike megjelent San-Juanito előtt, megrakta azt különített hadal a fősergeknek hegynyiláson átmenete alatt, s aztán, mint a vidéknek minden magasan fekvő helyein, őrséget hagyott ott, az osztályt azon esetre védelmezendőt, ha visszavonulás leendne szükségese.

Ily egyes részekre felosztott csapatok ellen szoktak közönségesen a fölfegyverzett parasztok egyesülni, azon kettős czélból, apró veszteségek által az ellenséget elgyöngíteni és fölök a veszélyes hegyszorosokon visszavonulás minden reményét elzárni, hol minden bokor a lövész csőjét elrejthette és hol minden sziklahasadék a hegylakos kurtályának lövészül szolgált.

San-Juanitóban hátramaradt kis őrsereg késszen tartotta magát a megtámadásra, s az emberek, mellyekből állott, ki válogatott harcosok voltak a köztársaság seregének egyik vitéz korastyánya? parancsnoksága alatt, kit tudatlansága vagy szerencsétlensége mindig alacsony fokon tartott.

A csapat vezére, ki alatt szolgált, a szép és vitéz d'Orsay ezredes, vállat veregetve, mondá neki: Rink őrmester, ótalmazza őrsét három napig és negyedik napon alhadnagyi vállrojtom leend ön számára. Rink őrmester elhatározta magát, azon rangot, mely tíz év óta volt kívánságainak tárgya, most kivíni, vagy magát San-Juanito romai alá temettetni, O a parancsnoksága alatti nyolcz derék vitézre, a kastély fekvésére s a táj tulajdonságára építette reményét, melly táj széles értelemében a francziáktól megtisztítva volt.

De Rink őrmester a gverilljak merészségét nem számolta, ez a francia katonakéhoz hasonló volt, s nem becsületvágyon, hanem a honiránti hő szereteten alapult, s minden áldozatra képes volt.

A váron éjel rajta ütöttek. Néhány elszánt férfiák sziklakon át San-Juanito csúcsára másztak fel; nagy sötétség védte ugyan a merényletet, de egyszersmind oly veszélyessé is tette, hogy azon kilencz férfiúból, kik a felmásztást félelem nélkül reményelték, csak öt érkezett meg a falákra. A többiek, kik ezen borzasztó felmásztás közt kétségkél se előre se hátra nem mehettek, a sziklák ágaiába kapaszkodva maradtak mind addig, hol a merénylet eredménye következett. Hallani volt aztán azon sziklakra esésök zörejét, mellyek a feneketlenség mélyéből felcsúszosodtak.

Azon gverilljak, kik ezen iszonyatos vészten elkerülték, kidugták fejeiket a falgák füve közül egy pillanatig, mint ugyanannyi kigyók, kik zsákmányukat sötétben keresik. Ezután a legközelebbi sziklahasadékba rejtették el magukat, a nélkül hogy az őrállótól észrevéttettek, kinek ébressége az egyetlen közelíthető helyre volt fordítva. A szerencsétlen őrálló parancsnoka tapasztalanságát életével fizette meg; megragadtatott, megköztetett s meggyilkoltatott, a nélkül hogy az őrséget legkisebb kiáltás is tudósíthatta volna az őt fenyegető vészről. Végre bebujtak a hegylakosok az őrsereg által használt titkos ajtóhoz. Mindegyik közülök kiválasztotta magának ellenét s az egyszerre eldurant őt lövés leteríté rögtön a köz bátorságra örökös négy katonát; a többi álom és bor által legyőzve majd minden ellenállás nélkül meggyilkoltatott. Rink őrmester passzománainak köszönte életét, mellyet nem ohajtott, mert a gverilljak, kik rendszeren a kövítések iránt semmi ifgalommal nem viseltetnek, a parancsnokok életének gyakran megkegyelmezenek, hogy mint tiszokat használhassák vagy váltságdíjt kapjanak érettök.

A győzők elhagyták a megsebesítettfeleket és haldoklókat s a vár szobáiba mentek. Don Lovardes marquis meghorzdott, midőn a gverilljak haragos arcvonásaikban saját jobbagyáit pillantotta meg.

Marquis ur mondá azoknak egyike; a gyűlölet iszonyu pillantását vetvén rá; ön hazáját élárulta, mivel annak ellenségeit San-Juanito hegyvárba befogadta, hogy a vidék elnyomattassék; büntette halált érdemelt s azt szenvedni is

fogja, mielőtt a hajnal meghasad. Mi két gyermekét illeti, korukat tekintvén; életöknek megkegyelmezzünk, ha boldogult marquisnéje gyémántjait és önnön kincseit kezünkbe szolgáltatja. De Lovardes azon pillanatban; midőn a lövészeket hallotta, mellyek a gyöngé őrséget kivégezték, gyermekeit s legjobb drágaságait bátorságra helyezte. Az öreg Revialt inasa egy sziklába vajútt s titkos ajtókkal ellátott földalatti folyosóba vitte; ennek kijárása vár oldalában minden üldözésektől biztosított; az útközetekben megöszült Lovardes, ki hajdani pályájáról megemlékezett, várában maradt, hogy a megtamadók szemek közé nézzen; de a francia katonáktól, kik éppen most elesetek, megfosztatva s embereitől, kiket a merész meglepés elremített, elhagyatva; kénytelen volt magát kardesapás nélkül megadni.

A felelet, mellyet a hegylakosoknak adott, méltó volt egy vitéz férfiúhoz. Könyörgések sorát meg nem változtatták volna; megadta magát annak oly méltósággal, mely vad győzőiben is némi tiszteletet gerjesztett. Minden esetre elhagyatva vezérök Lovardes büntetését, azon reményben, hogy a gyermekek tartózkodását felföldözendi és az atyai szeretettől jó nagy váltságdíjt csikarand ki. Két gverilljas a szükséges kereséssel megbízott, s kiváltkép a kastély eselésege szigorin vallattatott.

Mind kiállották azt nagyobb vagy kisebb bátorsággal, kivéve a várnagy fiát, egy 13 vagy 14 éves fiút, ki vagy személyes félelemből, vagy hogy atyját az elkerülhetlen haláltól megmentse, azt nyilatkoztatta, hogy ő a gyermekek menedékhelyét tudja s azt felföldözendi, ha ősz atyjának életeért kezesskednek.

Lovardes és Revial harag és fájdalomtól elragadtatva, szemrehányásokkal s megátkozásokkal tetteék az árulót; de a gverilljak siettek őt a bánat és gyalázat befolyása alól elvonni. Kettő közülök elment vele, hogy a drága kincset kezökre kerithessék, Lovardes és Rink őrmester gondosan megköztetettek s a vár kápolnájába zártattak, ott várandók halálukat. Mi Revialt s a többi eselédet illeti, azokat egy földalatti szobába zárták, mellynek ajtaja vassal borítva és roppant nagy lakattal ellátva volt.

Azalatt a kis Revial, lelkesítve elszántságtól, mely korát meghaladni látszott, gverilljakat a föld alatti folyosóba vezette, mellyből mélység szélén egy titkos kijárás nyílt meg. Pedro (ez a fiú neve) az örök kíséretében veszélyes utat választott, melly a gyermekek és Lovardes kincseinek menedékhelyéhez vezetett. A gverilljak már majd egy óráig mentek, s a fiú, ki őket majd hozzáférhetlen sziklák közt vezette, azt mondá: hogy menésök czélja már nem messze van, midőn egy nyilas körüli fordulónál lépések hangját hallották, mellyek lassúk és szabályosak voltak, mint valami órá.

Menykövet! fölkiált az egyik gverillja, megragadván a fiút s puskája sarkányát felhúzván, „itt francziák vannak!“

En mit sem tudok arról, felelé a gyermek: ki ezen váratlan megjelenésen egészen elremült lenni látszott; de még kétszáz lépésnyire kell mennünk, mielőtt azon barlanghoz érünk; nielyelyet keresünk.

Szent Jakabra esküszöm, ha té elárulsz bennünket, hitvány fiú, gyilkom bordáddal ismeretséget fog tenni. Menj kettőnk közt, s a vész legelső nyománál purgatoriumba küldlekbe.

Uram, Istenem! mondá a gyermek az egyik hegylakosnak, ki még nem szólott, mily nagyön igazságtalan a kend társa. Hogyan kívánhatja, hogy minden vészeket elkerüljem, mellyekre útközben bukkanunk? Ha francziákkal találkozunk s ők minket megpillantnak, azonnal löni fognak ránk; s akkor golyóik nem találhatnák engemet éppen úgy mint kentéket?

A fiúnak igaza van, mondá a más hegylakos: Tegye azt; mit jónak talál, s én ótalmbamba veszem; míg csak becsületében hiszek.

Ne beszéljünk a világba, viszonozá az első: ki tudja, mit kaphatunk fáradságunkért? Kerüljük meg ezen sziklát; hihetőleg a boldogságos

*) Hidalgos, azon spanyol nemeselek czíme, kik régi keresztényen nemzetségből származtak.

szűz ótalma alatt kitérünk az átkozott francziáknak.

Mondom kenteknek, kiáltá a fiú erős nagy hangon, mialatt haragosan hadarászott karjával a légben, nekünk egyenesen kell előre haladnunk, vagy két tűz közé vezetnek kentek bennünket! Ha a francziák elfoglalták a szoros utat, azt gondolják kentek, hogy ők előnyöknek felét elmulasztották!

A két gverillja egy pillanatig gondolkozott; gondosan megvizsgálták a földtér helyzetét; aztán egyenesen előre mentek, s nem sokára meghallották fejük felett az ör lépéseit, ki a sziklán fel alá járdalt, s őket az annak tövében csinált út miatt észre nem vehette.

Még nem mentek ötven lépésnyire ezen fáradalmas uton, midőn egy fektanya tűzöt megpillantották, mely körül néhány katona fekiült és aludt. A gverilljak egyike megfogta a fiu karját, ki az út szikláján megboltolt s elcsúszott. Azon pillanatban világos fejez lágoktól fénylőt hirtelen a szorosút, egy irtóztató durranás hangzott el a hegyekben, s a három utas golyózápor által találva összereszkadt.

Pedro csak maga állott fel a most odaérkező katonák előtt. Egyik karja összehúzva lógott le; ugyanaz, melyet a hegylakos azon pillanatban ragadott meg, midőn a lövések történtek. A gyermek, kinek szemei talán jobbak voltak, mint kíséreié, vagy ki az önmegtartás ösztönét követte, a lövésre lebecsátott fegyverek csillogását észrevette, s megbotlása csak az okosság szabálya volt. Midőn a katonák körülfigyelték, azon kegyelemért könnyögött, hogy a parancsnokukkal beszélhessen, ki valamennyire értette a spanyol nyelvet.

Itt ezt azon veszélyről tudósította, melyben Lovardas és Rink őrmester forgott; mert tettezt árulásának egyéb czéla nem volt, hanem hogy őket s a gyermekeket megmenthesse, kiket, mint Lovardas gondolta, nem lehetett a föld alatti rejtékhelybe eldugni, mivel azon pillanatban, midőn oda belépni akartak, két gverillja közel a bejárásnál állott.

A földön nyujtozó gverilljak egyike, fogcsikorgatra hallá Pedro elbeszélését, s még annyi ereje volt, egy nála volt pistolyát rásütni; de a lövés nem talált s csak a gyermek közlésének megbizonyítására szolgált.

A csapat vezére most embereink felét, mintegy 20 legényt, Pedro elkísérésére rendelte, ki sebe daczára, vérbe borulva és gyöngeség miatt félig elájulva, még ia utnak eredt, mellyen őt az általa vezetett katonák felváltólag támogaták vagy kezöken vitték.

Az alatt míg a hősszivű feláldozás ezen dicső cselekedete történt a hegyek közt, a sors vagy is inkább gondviselés megváltoztatta a San Juanito várban volt emberek helyzetét.

(Vége következik.)

Egyesüljünk!

(Felolvasatott a nagybányai leányegyleti körben.)

„Egyesüljünk,“ ez korunk jelszava. — Imádandó hévvel törekszik e téren működni kicsiny, nagy, tehetsége szerint. És méltán. Mert nincs hatalmasabb lényeg, mint az összesített erő. Ez megtöri a nehézségeket, legyőzi az akadályokat, buzdítja a gyengéket, s munkás izzadás közt fáklját gyűjt, melynek világánál a küzdelem csoportozata bátor hévvel törekszik előre: mag a magányos küzdő csügged, miután az előtte nehezülő akadályok, gyakran végkép megtörik erejét; ugyanazért hát: egyesüljünk! Jól mondja Koltsey: „mit ér egy csepp víz?... de, milliókhoz hasonlóan egyesült cseppek megdöbentő erőt fejtesek ki.“ E kevés, de hathatós szavakba burkolta a nagy férfiu az egyesülés óriási hatalmát. — E szó: „egyesülés“ oly varázserejű, hogy a szándékilag gyöngé és erőtlén is, mintegy, felhevül, neki hateredik, s tettekre készen áll! — Ahétatos lélekkel magasztalom a tisztán férfiak egyesületeit; vajmi sok jó, és szép fogamzott erők által, és fog jövendőben is! De leltem

legszentebb lángja csak akkor lobban fel, ha az egyesülés zászlója alatt ott hol kell és lehet: hölgyeket is szemlélek!! Akkor úgy képzem, mintha a zászlót égiebb szellők lobogtatnák, mintha a haladás gyorsabb volna; mintha a férfi teremő lelke többet bírna! — Szóljak-e a multakról?... kegyetek ezt igen jól tudják. Mondjam-e hogy mindeddig nem bíránk egyesülni?... nem... erről hallgatok... E jelen ünnepélyes pillanatban, miért érintsem a hűrt, melynek bánatos-szomorú pengésénél lelkünk talán elborulna!!! Legyen elég tudnunk, hogy kebleinkben is nemes erő szunnyadozik — de elágózva: színtoly magasztos vágy — de egyesülés nélkül, mit fényesen bizonyít az is, hogy egy szives felhívás képes vala kegyeteket egybegyűjteni. Ugyanazért fekete leplet a zord multakra! s az ébredés e pirosló hajnalán kitűző akarattal emeljük ég felé lobogónkat, melyre imez jelszavunk: „állhatatos egyesülés“ örök véréttel, írva legyen. Fűzzünk mindenkit társaságunkhoz, ki velünk egy szándéku, elvű. Mondjuk el nekik, kik társakul ohajtnak szövetkezni, miként főleges czélunk, a lélektökeletésítést, mint olytant, mire az ember teremőjétől alkotva és hivatva van előmozdítani; mondjuk el nekik, mily hasznos a társalgás, miként közeledik ez által emberhez ember, mint tisztul meg sok gyöngeségektől, mellyeket a vele született gyarlóság ruháza reá. Ezek levén idokai egyesületünknek, nyujtsuk nekik baráti jobbszót, s fedezzük föl, hogy köztünk az elválasztó falak lehullottak! a fesz eltűnt, s az illedelem határi közt állhatatosan barátok, velök kezét fogni ohajtnak. Ezt elmondám azok miatt, kiket körünkben fogunk e túl még üdvözölni; elmondótam kegyetekért, hogy megújtsam emlékökben a szent czélt, mely végett egybegyűltünk!!! Midőn e perczen annyiak arczán lelkesülést olvasok; midőn annyiak szeméből a tettvágyat kisugárzani látom; mit vélhetek egyebet annál, miszerint társulatunk éljen fog; élnie kell!!! De mégis mintha remegnek?... nem, nem: engem nem aggaszt azon tudat, miszerint sok dicső kezdet születése napját túl nem érte; nem, ez engem távolról sem remegtet! Saját bensőmben létezik a gyarlóság, mely szerint, midőn a szeretett-tárgyat átölelem, egyszersmind félek, hogy elvesztem, félek azért: mert kedves. — Midőn ezeket elmondám, azon édes hiedelemmel zárom be szavaim, miszerint el vetettünk egy magot, melynek nincs egyéb jövendője mint-hogy csirázni, nyitni, virágozni, és illatozni fog. Sőt az elvetés jelen pillanatában is gyümölcsözök már; mert lelkesít benünket. S hogy ez lelkesít kegyeteket nemes hölgyei hazámnak „jövendőben is: adja igaz istene az „Egyesülésnek.“ — S most felétek fordulok hazám nemes keblű delnői, értéstekre adván, a Nagybányai olvasó leányegylet' s illetőleg, szép lelkű barátnéitoknak ezen szives üzenetét: „Egyesültünk, hogy egyesítsünk.“ Amen.

Társulati meghagyásból közli a Társulati titoknok.

Fővárosi posta.

Pest Téli 15kén 1847.

Némelyek nem akarták, vagy talán most sem akarják hinni, hogy az országgyűlés városunk népességén érzékeny csorbát üt: pedig még is úgy van. Igaz, az utcákon most is úgy hemzseg a néptömeg, mint máskor; de tekintsünk be csak a társas körökbe, a finomabb társalgás gyűlhelyeire, vagy ha oda nem is, legalább a törvénygyakorló ifjuság kedvencz gyűlhelyére; és megfogunk győződni, hogy Pest hasonlít oly méhkasoz, melyből épen a raj távozott el. Némelyek hiányát érzékenyen tapasztaljuk, — másoknak helyét új, idegen alakok foglalák el, — mindenütt láthatók a változások. Ha a nemzet buzgó ohajtása, hogy az országgyűlés Pesten tartassék, teljesülésbe menne, városunk nem csak nem veszett volna mintegy 2000 lakost, sőt legalább annyival növekedett volna a népesség szá-

ma. A nem sokára bekövetkező farsang még szembetűnőbbé fogja tenni, mennyit veszett Pest. Azonban erről majd akkor.

Napjaink folyvást langyak, úgy hogy a gőzök folyvást fentarthatják a közlekedést Posonnal. Csakhogy ez most sokkal lassabb mint nyáron, mert a mely gőzöst ma várunk megterhelve országgyűlési érdekes hírekkel, az — meglehet — csak hónap után fog megérkezni, miután a gyakori sűrű ködök miatt vagy épen nem indulhatott el a kitézőtt időben, vagy utját csak kis állomásonkint teheti. De míg a középponti vasút elkészül, addig ezzel is be kell értnünk. Csak a hideg jégpánczelt ne borítson királyi Dunánkra, mert akkor 4-5 nap fog kelleni, míg a főváros valamit hallhat az országgyűlés mozgalmairól.

Színházunk rövid idő alatt több érdekes és szelleműzs újdonsággal örvendeztette meg látogatóit. Tegnapelőtt Egresi Gábor' jutalomjátékaul „Mazeppa“ eredetileg lengyel nyelven írt szomorújáték adatott teli teremben. A mű sok erőt, sok eredetiséget fejt ki, s kedvező véleményt szült azon nemzet irodalmáról, melytől kölcsönözött. Midőn Moliere Tartüffe-je német fordítás után adatott színpadunkon, a pesti lapok nem szüntek meg kriminációkkal kifakadni az illetők ellen, hogy a világhírű szerző művét nem az eredeti szöveg után láttuk adatni, s ezért a kakas sem kukorikolt. Hogy van az? Vagy a lengyel mű kevesebbet veszett a kétszeres fordítás által, mint a franczia? Nekünk úgy látszik, hogy akár Moliere, akár Slovacki Gyula (Mazeppa írója) műve fordítatik más, nem az eredeti nyelvről; mindkettő olyan, mint a másodszor fordított kabát.

Színházról levén szó, megemlíjük azt is, mit eddig már valamennyi lap hirdetett, hogy annak tagjai jövő hónapban Posonba fognak zárandokoltatni. Nem tudjuk — ha e hír csakugyan való, min eleinte kételkedtünk — a pesti közönség, vagy maga a nemzetintézet fog e többet vesztetni: azt azonban bizonyosan tudjuk, hogy az ilyen argonautica expedicióval sem a posoniak, sem a nemzet, sem a művészet nem nyer. A bérlők nevében pedig kérdjük: szabad e ezt tenni? A színházi helybérlés, mint minden más olyan szerződés; — lehet e ezt tehát a nélkül, hogy a másik fél csak megkérdettnék is, önkényesen megszegni? Es e kérdés megfajtését jogtudósainkra bizzuk.

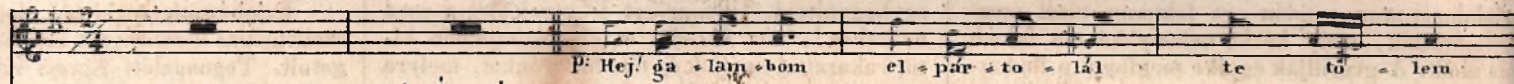
Kiadóink versenyeznek egymással, hogy a hosszú téli estvékre kedves olvasmánnyal lássanak el bennünket. A legközelebb megjelent munkák közül említendők: Kúthy nehezen várt „Haza-i rejtelmek“ utolsó füzetei. „Egy két emeletes ház Pesten,“ beszély b. Jósikától. B. Kemény Zsigmond „Gyulai Páljának 5 f. B. Eötvöstől: Magyarország 1514.“ 6. kötet. Kíváncsian várjuk Jókay beszélyeit, mellyek sajtó alatt vannak Ivanics könyvkereskedésében 1848ra „Bérvvirágok“ Iczimű zsebkönyv jelent meg. Az „Orangyal“ vallásos almanach szinté kapható. Illy öszpontosult élelenség a magyar irodalomban ritkaságok közé tartozik.

A hírlap-irodalomban is változások küszöbén állunk az új év kezdetén. A „szépirodalmi szemle,“ mely keletkezésekor szép reményekre buzdított, eltévesztvén irányát, nem részesült oly pártfogásban, millyenben egy ügyesen szerkesztett, haladthatlan szükséggyé vált kritikai folyóirat fejlődő korunkban bizonyosan részesülne. A Kisfaludi társaság tehát elhatárázta, hogy azt egy ideig megszüntesse. Reméljük, hogy Phönixként fokéletesebb alakban fog legközelebb halottakból feltámadni. A Budapesti Híradó, melly az országgyűlés megnyitása óta Posonban — orthodoxus neve alatt — jelenik meg; a jövő évben napi lappá fog változni, és hétfőt kivéve, naponkint jelenik meg. A Honderű szerkesztője egy új német szépirodalmi lapot indít meg, „Morgenröthe“ czim alatt. Lám, mit azelőtt gunyosan jövendölgettek, az most valóban teljesül. Máskor bővebben.

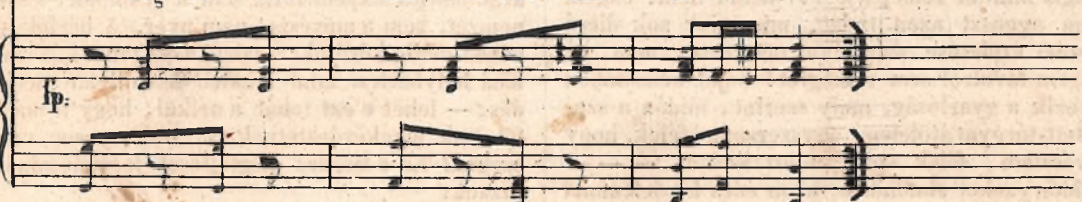
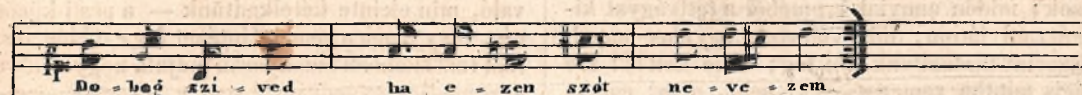
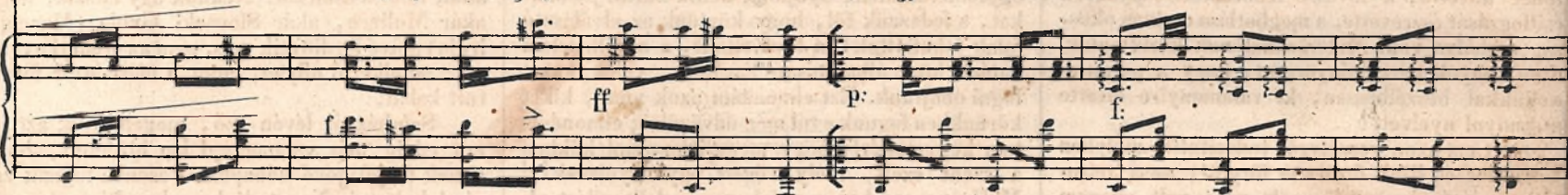
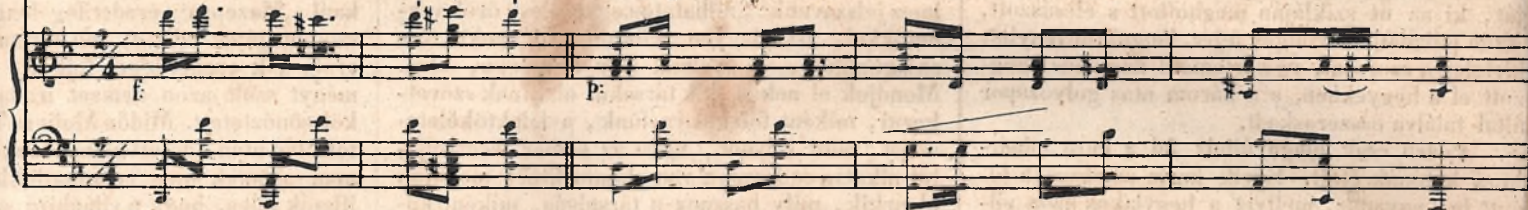

CSEREHÁTI NÉPDAL.

DALSZÓ

ZONGORA

A Cserehát tanyám nekem s világom,
De szívemben te vagy legszebb virágom; —
Egy pár itcze ha buzdítja szívemet,
Akkor nálad érzem egész lelkemet.

Egykor éltem rózsá ajkad biborán
Ha rá gondol lelkem csókra áll a szám:
Háj — még most is buzog vérem kedvesem!
Csak nincs dicsőbb mint az édes szerelem.

De megállj csak, megkerítlek egykoron
Nem fog törni többet akkor fájdalom,
Sem epedés nem fog lakni szívemben
Enyim leedsz örökre nagy kedvemben.

Ej mit — paraszt vigyél át a vízben, másként —
majd megmutatom kié az igazság.

Jobb ez a vasutnál, csak hogy nem fizetünk,
Ha nem nyargalunk is, fontolva mehetünk.